

שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - יו"ד סימן רי

1. תשובה
2. לכבוד אהובי מחותני ידידי וחביבי הרב המופלא ומופלג בתורה כבוד מו"ה ליב פישלס נר"ו:
3. ע"ד קונטריסו אשר שלח אלי אשר העריך מערכה בנדון השאלה שבאה עליו מק"ק לונדון
4. במעשה שאירע שם באחד שחלה בחולי האבן בכיסו
5. והרופאים חתכו כדרכם בעסק רפואה במכה כזו
6. ולא עלתה לו תרופה ומת
7. ונשאלו שם חכמי העיר אם מותר לחתוך בגוף המת במקום הזה כדי לראות במופת שורש המכה הזאת
8. כדי להתלמד מזה בהנהגת הרופאים מכאן ולהבא אם יקרה מקרה כזה
9. שידעו איך יתנהגו בענין החיתוך הצריך לרפואה
10. ושלא להרבות בחיתוך
11. כדי למעט בסכנת החיתוך
12. אם יש בזה איסור משום דאית ביה ניוול ובזיון להמת הזה
13. או אם מותר משום דאתי מיניה הצלת נפשות להבא
14. להיות מיזהר זהיר במלאכה זו על תכליתה.
15. והמתיר
16. רצה ללמוד מחניטה שמצינו בתורה ביעקב ויוסף וחניטת מלכים במלכי ישראל
17. ואם כי זה היה לכבודם
18. גם זהו כבוד המת
19. להיות ריוח והצלה על ידו לצורך העולם.
20. ועוד הביא ראיה
21. מתשובת הרשב"א שהובא ביו"ד סימן שס"ג סעיף ב' בהגה"ה
22. בראובן שצוה לבניו להוליכו למקום קברות אבותיו כו'
23. שמותר ליתן סיד על הבשר למהר העיכול כו'
24. הרי שמפני צורך שעה
25. שצוה להוליכו לקברות אבותיו
26. התיר הרשב"א לפנותו מקברו הראשון
27. והתיר נתינת סיד עליו
28. ק"ו כאן שהוא קודם הקבורה.
29. ע"כ דברי המתיר:
30. ואלה דברי האוסר
31. שהרי אמרו במס' ב"ב דף קנ"ה ע"א במעשה דבני ברק
32. שאמר ר' עקיבא אי אתם רשאים לנוולו.
33. והחכם המתיר השיב לו
34. דשאני שם
35. שבשביל ממון רצו לנוולו
36. ולכן אמר להם ר"ע שאינן רשאים
37. משא"כ כאן שהצורך הוא להצלת נפשות.
38. כל זה הוא הויכוח שהיה שם בלונדון.

39. ומעלתו דחה דברי שניהם בעיני ראיותיהם
40. וכל דברי מעלתו בזה תורה הם ודברים הראויים למי שאמרם
41. כי בודאי החניטה אינה בזיון כלל
42. ואדרבה היא לכבודו
43. וגם נתינת הסייד על המת אינו ניוול ולא בזיון
44. והאריכות בזה ללא צורך וכבר ביאר מעלתו כל הצורך בזה,
45. ודברי האוסר
46. ודאי אם היינו אומרים שיש כאן הצלת נפשות
47. פשיטא שיפה השיב המתיר
48. דבשביל מה שאסר ר"ע לצורך ממון
49. אין ללמוד איסור לצורך נפשות.
89. את כל אלה כתבתי לפי דבריכם, שאתם קורים זה פיקוח והצלת נפש.
90. אבל אני תמה
91. הלא אם זה יקרא אפילו ספק הצלת נפשות
92. א"כ למה לכם כל הפלפול
93. והלא זה הוא דין ערוך ומפורש שאפילו ספק דוחה שבת החמורה
94. ומשנה מפורשת ביומא דף פ"ג וכל ספק נפשות דוחה שבת
95. ושם דף פ"ד ע"ב ולא ספק שבת זו אלא אפילו ספק שבת אחרת ע"ש.
96. ואמנם כ"ז ביש ספק סכנת נפשות לפנינו
97. כגון חולה או נפילת גל,
98. וכן במס' חולין שם גבי רוצח הפיקוח נפש לפנינו
99. וכן אפילו לענין ממון שם במס' ב"ב ההיזק לפנינו
100. אבל בנדון דידן אין כאן שום חולה הצריך לזה
101. רק שרוצים ללמוד חכמה זו אולי יזדמן חולה שיהיה צריך לזה
102. ודאי דלא דחין משום חששא קלה זו שום איסור תורה
103. או אפילו איסור דרבנן
104. שאם אתה קורא לחששא זו ספק נפשות
105. א"כ יהיה כל מלאכת הרפואות
106. שחיקת ובישול סמנים והכנת כלי איזמל להקזה
107. מותר בשבת
108. שמא יזדמן היום או בלילה חולה שיהיה צורך לזה
109. ולחלק בין חששא לזמן קרוב לחששא לזמן רחוק קשה לחלק.
110. וחלילה להתיר דבר זה
111. ואפילו רופאי האומות אינן עושים נסיון בחכמת הניתוח ע"י שום מת
112. כי אם בהרוגים ע"פ משפט או במי שהסכים בעצמו בחייו לכך
113. ואם אנו ח"ו מקילים בדבר זה
114. א"כ ינתחו כל המתים
115. כדי ללמוד סידור אברים הפנימים ומהותן
116. כדי שידעו לעשות רפואות להחיים.
117. לכן האריכות בזה הוא ללא צורך ואין בזה שום צד להתיר.
118. ולדעתי שגגה יצאה מלפני כבוד מעלתו שמיהר להשיב להקל.

Responsa Noda B'Yehudah 2:YD:210 (Rabbi Ezekiel Landau, 1713-1793)

1. Responsum:
2. To my beloved in-law, my dear and precious, the wonderful rabbi exceptional in Torah, His Honor the halakhic authority Leib Fischels may the Merciful protect and save him:
3. In the matter of the essay he sent to me in which he set up an extensive structure for dealing with the question that came to him from London,
4. in the case that occurred there of one who suffered from a bladder stone,
5. and the doctors performed surgery as is medical practice with this affliction,
6. but he was not healed and died,
7. and the sages of the city there were asked whether it was permitted to cut the body of the dead person in that place so as to see for certain the root of this affliction
8. in order to learn for future medical practice if such an occurrence occurred
9. so they would know how to perform this surgery necessary for healing effectively
10. and minimize the cutting involved,
11. in order to minimize the risk of the surgery,
12. whether this would be prohibited because it involves marring and disrespect to this dead person,
13. or whether it is permitted because it would cause lifesaving in the future
14. in that they will be more careful in this work to accomplish its purpose.
15. The one who permitted
16. sought to learn from the embalming that we find in Torah with regard to Jacob and Joseph, and the embalming of kings in the Kingdom of Israel.
17. Although this was for their honor,
18. this too is the honor of the dead person
19. that there will be relief and rescue through him for the sake of the world.
20. He further brought evidence
21. from a responsum of Rabbi Solomon ben Aderet (RASHBO), cited by Rabbi Moshe Isserles (RAMO) in his glosses to Shulkhan Arukh Yoreh Deah 363:2,
22. discussing the matter of Reuven who commanded his sons to transport him to his ancestral burial plot etc.,
23. where it was permitted to put lime on the flesh to speed up the decomposition etc.,
24. so we see that for the need of the hour,
25. that he had commanded that he be transported to his ancestral burial plot,
26. RASHBO permitted disinterring him from his original grave
27. and permitted pouring lime over him,
28. all the more so here where it is before burial.
29. Thus end the words of the one who permitted.

30. These are the words of the one who forbade:
31. On Bava Basra 155a in the story of Bnei Brak
32. Rabbi Akiva said "you are not permitted to mar him".

33. But the Sage who permitted responded
34. that that case was different
35. because there they sought to mar him for the sake of money,
36. and therefore Rabbi Akiva told them that they were not permitted,
37. as opposed to here where the need was for the sake of saving lives.
38. All this is the dispute which was in London.

39. But Your Exaltedness rejected the words of both with regard to their evidence,
40. and all the words of Your Exaltedness are Torah and fitting for the one who said them,
41. as certainly embalming is not disrespect at all;
42. on the contrary, it is for his honor,
43. and similarly the pouring of lime over the dead person is neither marring nor disrespect.
44. Extended discussion of this is unnecessary, and Your Exaltedness has already explained all that is necessary here.

45. With regard to the words of the one who forbade,
46. certainly were we to say that lifesaving is involved,
47. it would be obvious that the one who permitted responded well
48. that from Rabbi Akiva's prohibiting for the sake of money
49. we should not learn a prohibition that extends to lifesaving.

...
89. All this I wrote following your words, in that you call this overseeing and saving life.
90. But I am astonished:
91. If this is called even a doubt of saving life,
92. why do you need all this elaborate argumentation?
93. It is clear and explicit law that even a doubt pushes aside the strict rules of Shabbat,
94. and an explicit Mishnah on Yoma 83 states that "all doubts with regard to life push aside Shabbat",
95. and on 84b there it says "not only a doubt regarding this Shabbat but even a doubt regarding some future Shabbat".

96. Rather, all this is when there is danger to life before us,
97. as with a sick person or the collapse of a wall,
98. and similarly in Chullin regarding the murderer the life is before us,
99. and even in Bava Basra the damage is before us,
100. but in our case there is no sick person who needs this,
101. rather they seek to gain this skill as perhaps a sick person will present who needs this,
102. and certainly we do not push aside because of this slight concern any biblical prohibition
103. or even rabbinic prohibition,
104. as if you call this concern "doubt regarding life",
105. then all medical work,
106. including the grinding and cooking of ingredients and the preparation of the piercing tool for bloodletting,
107. would be permitted on Shabbat,
108. on the chance that today or tonight a sick person will present needing that medicine,
109. and to distinguish between short term and long-term concern is difficult.
110. Heaven forbid that we permit this!
111. Even the gentile doctors do not experiment in the field of surgery on any cadaver
112. other than those executed by the courts or those who agreed to such in their lifetime.
113. If G-d forbid we would be lenient in this matter,
114. then all the dead will be cut
115. so as to learn the arrangement and nature of internal organs,
116. so that they will know how to heal the living.
117. Therefore extensive discussion is unnecessary and there is no ground for permission.
118. In my opinion an error emerged from before Your Exaltedness who rushed to respond leniently.